بررسی دیدگاه دانشجویان در مورد تدریس واحد درسی توسط اساتید متعدد در دانشگاه علوم پزشکی بابل

آرام تیرگر[1*]، فروغ کاظمی[2]، ساناز بابازاده[3]، زهرا آقالری[4]، همت قلی نیا آهنگر[5]

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۰۶/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۲/۲۲

چکیده:

مقدمه: یکی از اشکال متداول آموزشی در علوم پزشکی، آموزش دروس توسط چند مدرس (اساتید مشترک) می‌باشد. این شیوه آموزشی همواره با موافقان و مخالفانی روبروست. این پژوهش با هدف ارزیابی دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی درخصوص تدریس واحدهای درسی با اساتید مشترک به اجرا در آمد.

روش‌ها: مطالعه توصیفی- پیمایشی حاضر در سال ۱۳۹۲ میان گروهی از دانشجویان مقاطع کارشناسی و دکترای حرفه‌ای دانشگاه علوم پزشکی بابل که حداقل یک ترم تحصیلی و یک درس با اساتید مشترک را گذرانده بودند، انجام پذیرفت. نمونه‌گیری به روش آسان و از میان افراد علاقه‌مند به شرکت در پژوهش به اجرا در آمد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته مشتمل بر ۲۰ سوال جمع‌آوری و از طریق شاخص‌های آمار توصیفی، استنباطی نظیر آزمون t مستقل و آنالیز واریانس یک‌طرفه و نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: از ۱۸۰ دانشجوی مورد بررسی ۶۲/۲ درصد دختر و ۶۵ درصد در مقطع کارشناسی بودند. ۸۴/۴ درصد در ترم جاری و ۹۳/۹ درصد در ترم‌های گذشته سابقه واحد درسی با اساتید مشترک داشتند. نیمی از دانشجویان (۵۱/۱ درصد) ارائه یک درس توسط چند استاد را نامطلوب دانستند. دلایل اصلی آن‌ها عدم توالی مطالب درسی، افزایش بیش از اندازه حجم و ارائه مطالب تکراری بود. ۵۸/۹ درصد دانشجویان در صورت برخورداری از حق انتخاب، تمایلی به انتخاب واحد درسی با اساتید مشترک نداشتند.

نتیجه‌گیری: با توجه به عدم تمایل اکثر دانشجویان در مورد تدریس واحدهای درسی با اساتید مشترک پیشنهاد می‌گردد تا حدامکان از بکارگیری چندین مدرس برای یک واحد درسی خودداری شده و در موارد غیرقابل اجتناب، تعداد مدرسان به حداقل ممکن کاهش یابد. همچنین سعی شود با هماهنگی بیشتر بین اساتید از ارائه مطالب تکراری و افزایش حجم غیرضروری مطالب جلوگیری شود.

کلید واژه‌ها: پزشکی، آموزش، دانشجویان

مقدمه

آموزش یکی از ارکان اساسی در توسعه و پیشرفت جوامع و از وظایف اصلی دانشگاه‌ها محسوب می‌شود و هدف عمده آن، تدارک فرصت‌های مناسب جهت کسب دانش، مهارت و تربیت نیروی انسانی متخصص دارای توانایی‌های لازم به منظور انجام وظایف مربوطه در جامعه است (۲، ۱). کیفیت آموزش ازجمله موضوعات بسیار حائز اهمیت به ویژه در نظام آموزش پزشکی است.

عوامل مؤثر برکیفیت آموزش، بسیار گسترده و وسیع می‌باشند و هر برنامه آموزشی هنگامی ثمربخش خواهد بود که افراد کارآمد، همراه با شیوه‌های مناسب آموزشی، مکان، وسایل و امکانات ضروری برای اجرای آن به نحو مطلوب آماده گردند و سپس نتیجه کار و مؤثر بودن آموزش به‌طور مستمر مورد پایش قرار گرفته و نتیجه ارزیابی‌ها جهت بهبود برنامه‌ریزی و اجرای آموزش به‌کار رود (۴-۳). اعضاء هیات علمی یکی از ارکان اصلی دانشگاه‌ها هستند چرا که سه وظیفه اصلی آموزش، پرورش و پژوهش را برعهده دارند (۵). از این میان، آموزش دانشجویان اصلی‌ترین و عمده‌ترین وظیفه هر استاد است؛ و ارتقای کیفیت آن در افزایش انگیزه، نشاط و افزایش کارایی استاد و دانشجو نقش بسزایی دارد. اساتید طی فرایند تدریس مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری را برای دانشجویان فراهم می‌آورند به همین دلیل تدریس صحیح که نتیجه‌ی آن ارتقاء کیفیت آموزش است، حائز اهمیت می‌باشد (۶).

نویسنده مسؤل: آرام تیرگر، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران a.tirgar@mubabol.ac.ir

فروغ کاظمی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پیراپزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

ساناز بابازاده، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پیراپزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

زهرا آقالری، دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی بهداشت محیط ، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، گناباد، ایران

همت قلی نیا آهنگر، پژوهشکده سلامت،دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

ارزشیابی اساتید یکی از ابزارهای مهم در پی بردن به چگونگی انجام فعالیت‌های آموزشی است و این امکان را فراهم می‌سازد تا برنامه‌ریزان براساس نتایج، نقاط قوت و ضعف را تشخیص داده و با تقویت جنبه‌های مثبت در رفع نارسایی‌ها کوشش نمایند (۸-۷). مطالعات متعددی نشان داده‌اند که ارزشیابی‌های مستمر و مداخلات لازم براساس نتایج این ارزشیابی‌ها، تاثیر غیرقابل انکاری در بهبود روند کیفیت آموزش در دانشگاه‌ها داشته است. در دانشگاه‌ها از روش‌های متنوعی جهت ارزیابی فعالیت‌های آموزشی اساتید ازجمله نظر دانشجویان، خود ارزیابی، حضور ناظرین در کلاس استفاده می‌شود (۹). یکی از روش‌های بسیار متداول که تقریباً در تمام دانشگاه‌های معتبر دنیا به کار می‌رود، ارزشیابی شیوه‌های آموزشی اساتید توسط دانشجویان است. ارزیابی اساتید توسط دانشجویان به گذشته‌های دور و به زمان سقراط برمی‌گردد که شاگردان اساتیدشان را به‌طور نامنظم مورد ارزیابی قرار می‌دادند (۱۰).

طی سال‌های گذشته مطالعات عدیده‌ای در مورد ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان انجام گرفته و گروهی در موافقت و عده‌ای در مخالفت با این نوع ارزشیابی نظرات و شواهدی ارائه نموده‌اند. طرفداران این نوع ارزشیابی معتقدند که دانشجویان دارای نوعی فراشناخت هستند که باعث می‌شود ارزشیابی آنان از اساتید صحیح باشد در حالی که مخالفان اعلام می‌دارند که قضاوت دانشجویان ذهنی بوده و بنابراین از روایی لازم برخوردار نیستند، هرچند که به نظر می‌رسد تعداد مطالعاتی که برآیند آن نمایانگر نظر منفی اعضای هیأت علمی نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجو است بیشتر از مطالعاتی باشد که نظر مثبت ارائه نموده‌اند (۱۱). در مطالعه وکیلی و همکاران با عنوان بررسی عوامل تاثیرگذار بر ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان، دانشجویان شرکت‌کننده در تحقیق اظهار داشتند فرم‌های ارزشیابی را با احساس مسئولیت و حوصله و بدون اغراض شخصی تکمیل نموده‌اند (۱۰). نتایج مطالعه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی اهواز نشان داد که اساتید با نمره ارزشیابی بالا در مقایسه با اساتید با نمره پایین نگرش مثبت‌تری نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجو داشتند (۱۲). درمجموع باید اذعان کرد که با توجه به این‌که دانشجویان در ارتباط مستقیم با شیوه‌های آموزشی اساتید هستند، بنابراین باید از نگرش آن‌ها برای ارزیابی اساتید و شیوه آموزشی آنان در کلاس درس استفاده نمود.

یکی از شکل‌های آموزشی دروس در دانشگاه‌ها، تدریس دروس با اساتید مشترک است. منظور از تدریس دروس با اساتید مشترک در تحقیق حاضر، آموزش یک درس توسط چند استاد می‌باشد که این استادان بر مبنای سرفصل مصوب درس، امر آموزش را بین خود به اشتراک می‌گذارند. در این حالت هر استاد با توجه به سهمی که به عهده دارد بر سر کلاس درس حاضر شده و اقدام به آموزش می‌نماید. بنابراین در این شکل از آموزش، مسؤولیت طراحی تدریس، ارائه درس و ارزیابی فراگیران برعهده چند فرد خواهد بود. تدریس یک درس توسط چندین استاد از نقاط قوت و ضعفی برخوردار است که در پژوهش‌های آموزش پزشکی کم‌تر به آن پرداخته شده است. در این پژوهش قصد بر آن بوده تا با ارزیابی نگرش دانشجویان درخصوص کمیت و کیفیت دروس تئوری با اساتید مشترک به بررسی ویژگی‌های مثبت و منفی آن پرداخته شود تا پاسخ سوالات در زمینه این شکل از آموزش دریافت شود، سوالاتی همچون: آیا آموزش یک درس توسط چندین استاد منجر به بهبود کیفیت تدریس می‌شود؟ و آیا آموزش یک درس توسط چندین استاد توالی منطقی بین مطالب ایجاد می‌کند یا منجر به افزایش حجم بی‌مورد مطالب درسی می‌شود؟ امید است با پژوهش در این زمینه و ارائه یافته‌ها موجبات اصلاح این شکل از آموزش و درنتیجه افزایش کیفیت آموزش فراهم شود.

روش‌ها

پژوهش کاربردی حاضر در سال ۱۳۹۲ به‌صورت توصیفی-پیمایشی در میان سهمی بیش از ۵ درصد (۱۸۰ نفر) از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بابل در مقاطع کارشناسی (دانشجویان پیراپزشکی) و دکترای حرفه‌ای (دانشجویان مقطع علوم پایه پزشکی و دندانپزشکی) که حداقل یک ترم را پشت سر گذارده و حداقل یک درس با اساتید مشترک در طول ترم جاری یا ترم‌های گذشته را گذرانده بودند، انجام پذیرفت. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌ای محقق ساخته متناسب با اهداف پژوهش مشتمل بر ۲۰سوال استفاده شد که از این تعداد ۵ سؤال در خصوص اطلاعات فردی، ۱۱ سوال پیرامون نقاط قوت و ضعف دروس با اساتید مشترک (بصورت سه گزینه موافقم، مخالفم، ممتنع یا بی‌پاسخ) ۲ سوال درخصوص تجربه مثبت و تمایل به انتخاب درس با اساتید مشترک و درنهایت دو سوال باز به دیگر ویژگی‌های مثبت و

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]
[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

منفی تعدد اساتید، اختصاص داشت. در این بررسی برای نقاط قوت: مخالفم عدد صفر، ممتنع، پنجاه و موافقم عدد صد درنظر گرفته شد و در مورد نقاط ضعف، بلعکس. پرسشنامه مذکور طی آخرین جلسات نیمسال تحصیلی توزیع و در انتهای همان جلسه توسط اعضای تیم پژوهش جمع‌آوری گردید. روایی صوری پرسشنامه از طریق مشارکت و کسب نظرات پنج تن از اساتید گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ (۰/۷۱) انجام پذیرفت.

حجم نمونه برای انجام این مطالعه با احتساب ۵ درصد از جمعیت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بابل (حدود سه هزار نفر)، ۱۵۰ نفر و با احتمال ۱۰ درصد ریزش و عدم همکاری دانشجویان، ۱۷۰ نفر در نظر گرفته شد. درنهایت بیش از ۵ درصد از دانشجویان دانشگاه به تعداد ۱۸۰ نفر وارد مطالعه شده و به پرسش‌ها پاسخ گفتند. ضمناً با توجه به سهم دانشجویان هر مقطع، و نسبت جنسی دانشجویان، نسبت‌های مذکور در تعداد نمونه‌ها رعایت شد. نمونه‌ها از میان دانشجویان رشته‌های مختلف، به‌صورت آسان و با حضور بر سر کلاس‌های درس جمع‌آوری شدند. البته با توجه به تنوع رشته‌ها سعی شد تا سهم متناظری از نمونه‌ها از رشته‌های تحصیلی مختلف در مطالعه شرکت داده شوند.

به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی برای کلیه دانشجویان هدف پژوهش توضیح داده شد و به افراد مورد پژوهش اطمینان داده شد که اطلاعات شخصی آن‌ها محرمانه باقی مانده و داده‌ها به‌صورت کلی مورد پردازش و استفاده قرار خواهد گرفت. لازم به ذکر است که این مطالعه پس از کسب مجوز از کمیته اخلاق دانشگاه با کد (MUBABOl.REC.1392.10) به اجرا در آمد. جهت پردازش داده‌ها، نگرش کیفی دانشجویان به مقیاس صفر تا ۱۰۰ تبدیل و سپس با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی و همچنین آزمون‌های آماری t مستقل و آنالیزواریانس یک‌طرفه، داده‌ها مورد پردازش قرار گرفت. داده‌ها پس از جمع‌آوری و کدگذاری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS.Ver.22 تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این پژوهش سطح معنی‌داری $p<۰/۰۵$ درنظر گرفته شد.

یافته‌ها

پردازش اطلاعات حاصل از ۱۸۰ دانشجوی شرکت‌کننده در پژوهش حاضر نشان داد که اکثر دانشجویان دختر (۶۲/۲ درصد)، ۶۵ درصد در مقطع کارشناسی، ۱۶/۷ درصد رشته دندانپزشکی و ۱۷/۳ درصد از دانشجویان مقطع علوم پایه پزشکی بودند. نتایج نشان داد که ۹۳/۹ درصد دانشجویان در ترم‌های گذشته حداقل یک درس را با اساتید مشترک گذارنده و در زمان انجام بررسی، ۸۴/۴ درصد دانشجویان دارای واحد درسی با اساتید مشترک بودند. در مجموع همه دانشجویان طی ترم جاری یا ترم‌های گذشته، سابقه واحد درسی با اساتید مشترک را گزارش کردند (جدول ۱).

جدول۱: توزیع فراوانی دانشجویان مورد بررسی در دانشگاه علوم پزشکی بابل به تفکیک اطلاعات جمعیت شناختی (n=۱۸۰)

متغیر	سطح	تعداد	درصد
جنس	دختر	۱۱۲	۶۲/۲
	پسر	۶۸	۳۷/۸
مقطع تحصیلی	کاردانی	۶	۳/۳
	کارشناسی	۱۱۷	۶۵
	دکترای حرفه‌ای	۵۷	۳۱/۷
دانشکده	پزشکی	۶۴	۳۵/۶
	دندانپزشکی	۳۰	۱۶/۷
	پیراپزشکی	۸۶	۴۷/۸

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

پرسش پیرامون نقاط مثبت و منفی واحد درسی با اساتید مشترک گویای آن بوده است که به‌طور شاخص ۴۳/۸ درصد از دانشجویان چنین شیوه‌ای را عامل تنوع بیشتر و افزایش جذابیت مطالب آموزش دانسته اما در مقابل ۷۵ درصد از آنان این شیوه را موجب افزایش غیرضروری حجم مطالب درسی معرفی کردند (جدول ۲).

جدول۲: توزیع فراوانی ویژگی‌های مثبت و منفی تعدد اساتید با توجه به نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بابل (n=۱۸۰)

	پیامدهای تدریس بصورت مشترک	بلی		خیر		بی‌پاسخ/ ممتنع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پیامدهای مثبت	ارتقاء کیفیت آموزش	۳۸	۲۱/۱	۹۲	۵۱/۱	۵۰	۲۷/۸
	افزایش روابط دوستانه بین استاد و دانشجو	۴۴	۲۴/۴	۸۷	۴۸/۳	۴۹	۲۷/۳
	افزایش نظم در برگزاری کلاس ها	۳۳	۱۸/۳	۸۱	۴۵	۶۶	۳۶/۷
	بهبود رعایت سرفصل مطالب درسی	۶۱	۳۳/۸	۶۹	۳۸/۳	۵۰	۲۷/۹
	تسهیل دسترسی به استاد درس	۴۲	۲۳/۳	۵۱	۲۸/۳	۸۷	۴۸/۴
	افزایش تنوع و جذابیت درس	۷۹	۴۳/۸	۵۰	۲۷/۷	۵۱	۲۸/۵
پیامدهای منفی	افزایش حجم مطالب درسی	۱۳۵	۷۵	۱۶	۸/۸	۲۹	۱۶/۲
	افزایش ارائه مطالب تکراری	۸۵	۴۷/۲	۳۴	۱۸/۸	۶۱	۳۴
	کاسته شدن از تسلط استاد در مدیریت کلاس	۷۵	۴۱/۶	۳۰	۱۶/۶	۷۵	۴۱/۸
	کاهش توالی منطقی مطالب درسی	۸۴	۴۶/۶	۳۹	۲۱/۶	۵۷	۳۱/۸
	کاسته شدن از امکان ارزیابی دانشجو توسط استاد	۷۱	۳۹/۴	۵۱	۲۸/۳	۵۸	۳۲/۳

بررسی نظر دانشجویان درخصوص آموزش دروس توسط اساتید مشترک نشان داد که دانشجویان پسر نسبت به دختر نظر مثبت‌تری به این شیوه‌ی آموزشی داشتند. اما آزمون آماری t مستقل نشان داد که اختلاف آماری معنی‌داری بین آن‌ها وجود ندارد (جدول ۳).

جدول ۳: نتایج حاصل از آنالیز آماری دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بابل در رابطه با تعدد اساتید (n=۱۸۰)

دیدگاه	جنس	نتایج آماری				مقطع تحصیلی	نتایج آماری				دانشکده	نتایج آماری		
		M	SD	T	P*		M	SD	T	P*		M	SD	F	P**
مثبت	پسر	۴۳/۷	۲۷/۴	۰/۱۱	۰/۹۱	کارشناسی	۴۵/۰	۲۵/۹	۱/۲۳	۰/۲۱	پیراپزشکی	۴۰/۰	۲۴/۵	۱/۸۷	۰/۱۵
	دختر	۴۳/۳	۲۳/۵			دکترای حرفه‌ای	۴۰/۱	۲۲/۵			دندانپزشکی	۴۲/۸	۲۲/۲		
											پزشکی	۴۸/۰	۲۶/۳		
منفی	پسر	۵۱/۲	۲۲/۴	۰/۵۶	۰/۵۷	کارشناسی	۵۳/۲	۲۲/۲	۲/۸۰	۰/۰۰۶	پیراپزشکی	۵۰/۴	۲۲/۶	۲/۰۴	۰/۱۳
	دختر	۴۹/۲	۲۲/۳			دکترای حرفه‌ای	۴۳/۰	۲۱/۳			دندانپزشکی	۴۲/۳	۲۰/۵		
											پزشکی	۵۲/۷	۲۲/۳		

*P: آزمون t مستقل، **P: آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه

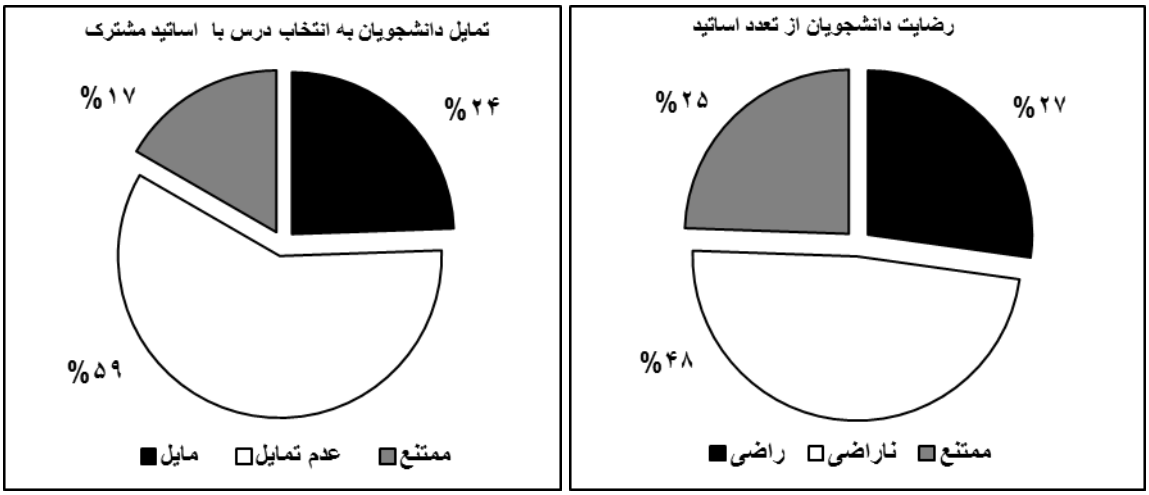
بررسی نگرش دانشجویان به تفکیک دانشکده درخصوص آموزش دروس توسط اساتید مشترک نیز نشان داد که تنوع نگرش مثبت و منفی در میان دانشجویان دانشکده پیراپزشکی بیشتر از سایر دانشجویان بود اما رضایت از جنبه‌های مثبت و شکایت از جنبه‌های منفی در بین دانشجویان پزشکی از شدت بیشتری در مقایسه با دانشجویان دانشکده‌های پیراپزشکی و دندانپزشکی برخوردار بود. اطلاعات بیشتر در این خصوص در جدول شماره سه ارائه شده است. گفتنی است علی‌رغم اختلافات موجود در میان دانشجویان دانشکده‌های مختلف، انجام آزمون آماری آنالیز واریانس یک‌طرفه گویای عدم اختلاف معنی‌دار آماری بین نگرش دانشجویان در دانشکده‌های مورد بررسی بود. بررسی نگرش دانشجویان درمورد آموزش دروس توسط اساتید مشترک به تفکیک مقطع تحصیلی نیز نشان داد که دانشجویان مقاطع کارشناسی نسبت به دکترای حرفه‌ای (پزشکی و دندانپزشکی) نظر متفاوتی به این شکل از آموزش داشتند. به‌گونه‌ای که چه از نظر ویژگی‌های نامطلوب (دیدگاه منفی) (p=۰/۰۰۶) و چه به‌صورت کلی (p=۰/۰۲) تفاوت آماری معنی‌داری بین دانشجویان این دو مقطع مشاهده گردید.

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

پاسخ سئوال از دانشجویان پیرامون احساس رضایت از کلاس‌هایی با اساتید مشترک و همچنین احساس تمایل به انتخاب واحد از دروسی با اساتید متعدد نشان داد که حدود نیمی از آنان احساس رضایت ازچنین کلاس‌هایی نداشته (۴۸/۳ درصد) و به همین خاطر در صورت وجود حق انتخاب، چنین واحدهای درسی را انتخاب نخواهند کرد (۵۸/۸ درصد). شکل شماره یک به نمایش احساس رضایت دانشجویان از چنین کلاس‌هایی و انتخاب درس با اساتید مشترک در صورت وجود حق انتخاب اختصاص یافته است.

شکل ۱: توزیع فراوانی نسبی رضایت و تمایل به انتخاب درس با اساتید مشترک در دانشجویان علوم پزشکی (n=۱۸۰)

شایان ذکر است پاسخ دانشجویان به دو سوال باز که با هدف آگاهی از دیگر موارد مثبت و منفی تدریس به شیوه مشترک طرح شده بود، به کسب داده جدیدی نیانجامید.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داد که بخش قابل ملاحظه‌ای از دانشجویان (۴۱/۶ درصد) تعدد اساتید در اجرای یک واحد درسی را با کاهش تسلط و قدرت مدیریت کلاس همراه دانستند. در مطالعه‌ای که توسط فرمهینی فراهانی و همکاران با عنوان کیفیت تدریس اعضای هیئت علمی بر اساس مقیاس مای‌کورس از دیدگاه دانشجویان دختر ترم هفتم و هشتم کارشناسی پیوسته دانشگاه شاهد انجام پذیرفت، مشخص گردید که مدیریت کلاس درس یکی از حوزه‌های اصلی و حائز اهمیت از سوی دانشجویان است (۵). Kukuru نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسید که مدیریت کلاس درس، زمینه‌ساز آموزش مؤثر و کیفی و تضمین‌کننده ایجاد یک محیط کلاسی سالم و بدون عیب می‌باشد (۱۳). بنابراین، از آنجا که مدیریت کلاس درس، متغیری مهم و تاثیرگذار در ایجاد جو مطلوب برای آموزش و یادگیری فراگیران به شمار می‌آید، تعدد اساتید می‌تواند به‌عنوان یکی از عوامل مخدوش‌کننده مدیریت، تهدیدی برای کیفیت آموزش محسوب گردد. بنابراین در صورت ناگزیری و الزام به ارائه درس در قالب اساتید مشترک باید در صدد طراحی سبک‌ها و مهارت‌های مدیریتی با هدف حفظ یا ارتقاء کیفیت کلاس درس بود.

همچنین یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که به عقیده ۴۵ درصد از دانشجویان، تعدد اساتید موجب افزایش بی‌نظمی در برگزاری کلاس‌ها می‌گردد. پدیده‌ای که وقوع آن منجر به کاهش تمرکز استاد و دانشجو بر مضامین آموزشی و افت کیفیت آموزشی خواهد شد. این در حالی است که بر پایه دانش موجود، توجه به مولفه‌هایی مانند شروع به موقع و منظم کلاس، رعایت ترتیب نشستن در کلاس درس، برخورد با رفتارهای مخل نظم و بی‌نظمی‌های موجود در کلاس برای مدیریت اثربخش و افزایش کیفیت آموزش ضروری است (۵). بنابراین تدریس یک درس توسط چندین استاد بدلیل آسیب به انسجام در برگزاری کلاس‌ها و توالی مطالب ارائه شده می‌تواند منجر به بی‌نظمی در آموزش و افت کیفیت آموزشی گردد.

بر پایه یافته‌های این مطالعه ۷۱/۷ درصد از دانشجویان معتقدند که امکان دسترسی به استاد در دروس با اساتید مشترک افزایش می‌یابد. این یافته با نتایج مطالعه وکیلی همخوانی دارد. وکیلی در مطالعه‌ای نشان داد که در حیطه‌ی مقررات آموزشی از نظر دانشجویان علوم پزشکی، در دسترس بودن استاد از مهم‌ترین خصوصیات یک استاد خوب است (۱۴). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تعدد اساتید از

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]
[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

این حیث نیز می‌تواند به عنوان یکی از عوامل مثبت در آموزش و تثبیت جایگاه و محبوبیت اساتید عمل نماید.

پرسش پیرامون وضعیت روابط استاد و دانشجو در دروس با اساتید مشترک نشان داد که به عقیده حدود نیمی از دانشجویان میزان روابط دوستانه بین استاد و دانشجو در دروس با اساتید مشترک کاهش می‌یابد. نتایج حاصل از مطالعه دستورپور با عنوان تبیین درک استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی در مورد ویژگی‌های آموزش اثربخش در دانشگاه علوم پزشکی کرمان نشان داد که بسیاری از دانشجویان اعتقاد داشتند که رابطه استاد- دانشجو باید تغییر یابد و به رابطه‌ای صمیمی‌تر و نزدیک‌تر غیر از رابطه رسمی موجود در محیط‌های کلاس تبدیل گردد چرا که رابطه گرم و صمیمی استاد با دانشجویان، باعث خواهد شد که دانشجویان به‌طور مرتب در کلاس استادان حاضر شوند و یادگیری آنان بهبود یابد (۴). بنابراین با توجه به این‌که یکی از موضوعات و مهارت‌های ضمن تدریس، برقراری ارتباط مناسب و دوستانه بین استاد و دانشجو است، تعدد اساتید برای تدریس یک درس می‌تواند همانند عامل مخدوش‌کننده عمل کرده و مانع از رابطه دوستانه و مطلوب بین استاد و دانشجو و درنهایت منجر نارضایتی دانشجویان و افت کیفیت آموزش گردد.

نتایج حاصل از مطالعات دیگر محققان نیز گویای آن بوده که عوامل موثر بر اثربخشی تدریس در دانشگاه‌ها (مانند رابطه‌ی محترمانه، ارائه‌ی مشاوره و انجام راهنمایی و غیره) تابعی از روابط بین استاد و دانشجوست و دستیابی به سطح قابل قبولی از آموزش و به تبع آن یادگیری مؤثر تنها از طریق برقراری رابطه‌ی قوی و مطلوب بین این دو میسر می‌گردد (۱۶-۱۵). نتایج پژوهش قاضی میرسعید با هدف شناسایی عوامل مؤثر در برقراری ارتباط دانشجو و استاد بر روی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی تهران نشان داد که تدریس توأم با علاقه و احترام به دانشجو به عنوان شاخص‌های مهم تدریس اثربخش شناخته شده است (۱۵). مطالعات محقیقن دیگر نیز نشان می‌دهد که در حیطه‌ی توانایی ارتباط دانشجو با استاد، آمادگی استاد برای رفع اشکالات دانشجویان و راحت بودن دانشجو در ارتباط با استاد و طرح موضوعات به عنوان ویژگی مهم یک استاد خوب مطرح است. دانشجویان انتظار دارند اساتید، نقش حمایتی و هدایتی داشته، و بتوانند فروتنانه برای حل مشکلات آن‌ها هم‌فکری و مشورت نمایند (۱۸، ۱۷). بنابراین موضوع ارائه درس توسط چند استاد و کوتاه‌شدن زمان رابطه‌ی استاد و دانشجو در دروس مشترک می‌تواند به احتمال قریب به یقین موجب کاسته شدن از شانس برقراری ارتباطی موثر و در ادامه کاسته شدن از احتمال دستیابی به آموزشی موفق (به دلیل کم بودن تعداد جلسات هر مدرس) شود.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که امکان ارزیابی دانشجویان (پرسش یا آزمون) توسط اساتید کمتر می‌شود. ارزیابی دانشجویان در پایان هر جلسه‌ی کلاس از طریق پرسش و پاسخ یا برگزاری آزمون بخش مهم و موثر کلاس درس است که به مدرس این امکان را می‌دهد تا فهم و درک دانشجویان از درس را بررسی کند و به دانشجویان این امکان را می‌دهد تا قبل از ورود به مبحث بعدی، موضوع تدریس شده را تمرین کنند و بر آن مسلط شوند (۱۹).

یافته‌های مطالعه حاضر حاکی از آن بود که دروس با اساتید مشترک منجر به افزایش حجم غیرضروری مطالب می‌گردد. همچنین دانشجویان اذعان نمودند که ارائه مطالب تکراری در دروس با اساتید مشترک افزایش می‌یابد که این موارد را می‌توان از دیگر نقاط ضعف دروس با اساتید مشترک بشمار آورد. در مطالعه رمضانی و همکاران پیرامون ویژگی‌های یک مدرس خوب از دیدگاه دانشجویان آمده است که یکی از عوامل مهم و موثر در تدریس اثربخش، قابلیت مدرس در ساماندهی و تنظیم مطالب آموزشی است (۲۰). مطالعه معصومی جهندیزی و همکاران تحت عنوان بررسی کارآمدی تدریس از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان نشان داد که افراد، استفاده از مطالب سازماندهی شده در تدریس کارآمد را مؤثر می‌دانستند (۲۱). بدیهی است یکی از دلایل اصلی ارائه مطالب تکراری و افزایش غیرضروری حجم مطالب، عدم اطلاع و اطمینان اساتید از مطالب ارائه شده از سوی دیگر مدرسین است. بنابراین اساتید یک درس باید در ارائه مطالب با یکدیگر هماهنگی لازم را داشته باشند.

همانطور که در تحلیل های آماری یافته‌ها مشاهده می‌گردد مقایسه نگرش از حیث جنس و دانشکده فاقد تفاوت معنی‌دار آماری بوده و نگرش دانشجویان نسبتاً یکسان بود. اما با توجه به مقطع تحصیلی، جنبه‌های منفی تعدد اساتید از نظر دانشجویان مقطع دکترای حرفه‌ای (پزشکی و دندانپزشکی) با شدتی بیش از مقطع کارشناسی گزارش شده و با تفاوت معنی‌دار آماری همراه بوده است. مطالعه میر و همکاران با هدف بررسی رضایت‌مندی دانشجویان از آموزش توسط گروه استادان (اساتید متعدد برای یک درس) انجام پذیرفت، در نتیجه‌ای مشابه، تفاوت معنی‌داری بین دختران و پسران

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

مشاهده نشد اما با افزایش سابقه تحصیل بر میزان نارضایتی دانشجویان افزوده شد. براساس این یافته، صرف‌نظر از جنبه‌های مثبت و منفی، دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی از نارضایتی کمتری نسبت به دانشجویان دانشکده پیراپزشکی برخوردار بودند (۲۲).

در خاتمه از نقاط قوت این مطالعه می‌توان به تمرکز بر یکی از نکات حائز اهمیت اما کمتر مورد بررسی در آموزش پزشکی که همانا موضوع تعدد اساتید در یک درس است، نام برد. در مقابل از نقاط ضعف و محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به حجم نمونه محدود و شیوه جمع‌آوری داده‌ها که به صورت آسان و با ابزاری محقق ساخته بوده، اشاره نمود. از این‌رو توصیه می‌شود مطالعاتی از این دست با گستردگی بیشتر از جنبه‌های مختلف مانند حجم شرکت‌کنندگان و نوع رشته تحصیلی به اجراء در آید.

مطالعه حاضر نشان داد که بیش از نیمی از دانشجویان در خصوص گذراندن واحدهای درسی با اساتید مشترک نگرش مساعدی نداشته و معتقد به افت کیفیت کلاس‌های درس درصورت تعدد اساتید بودند. لذا پیشنهاد می‌شود تا حد امکان از تعدد اساتید در یک واحد درسی خودداری نموده و یا لااقل اساتیدی که وظیفه ارائه واحد درسی به‌صورت مشترک را به عهده دارند، در ارائه مطالب هماهنگی بیشتری از خود نشان دهند. البته انتخاب یکی از اساتید به‌عنوان مسئول درس و تدوین طرح درس بصورتی که در آن تاریخ و موضوع هر جلسه مشخص باشد، می‌تواند از پیامدهای منفی تعدد اساتید بکاهد. برای ایجاد روابط دوستانه بین استاد و دانشجو، پیشنهاد تکالیف آموزشی همچون ارائه کنفرانس و یا تحقیقات مرتبط با درس احتمالاً می‌تواند تا حدی از ضعف ارتباط بین استاد و دانشجو بکاهد. بدیهی است، تنها در سایه چنین هماهنگی‌هایی است که می‌توان ضمن پیش‌گیری از مطالب تکراری و افزایش حجم غیرضروری مطالب، برای ایجاد روابط دوستانه و نظم در برگزاری کلاس‌ها، و درنهایت به کیفیت بالاتری از آموزش دانشجویان امیدوار بود.

قدردانی

نگارندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند تا از حمایت‌های معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بابل از جمله حمایت مالی جهت انجام این تحقیق (طرح شماره ۹۲۳۶۳۴۰) قدردانی نمایند.

References

1. Esmaeili MR, Hozni SA, Mosazadeh B, Zavareh A. [Good Teacher's Characteristics and its Influence on Dental Students Academic Motivation in Guilan University of Medical Sciences]. Rme 2017; 9 (3): 18-10. [Persian]
2. Moradi S, Hasani D, Bahrami M, Nourian A. [Reviewing Medical Education in KamelAl-Senaat Al-Tebieh]. J Med Edu Dev 2017; 9 (24): 85-91. [Persian]
3. Tirgar A, Ghadimi R, Amouei A, Sajadi Kabodi P, Hajiahmadi M. [Evaluating the effect of the time of holding classes on educational outcome in the theoretical health course]. Future of Medical Education Journal 2017; 7 (2): 38-46.
4. Dastoorpoor M, Moradi M, Estebsari F, Zolala F. [Mentors' and Postgraduate Students' Perception about Characteristics of Effective Education, Kerman University of Medical Sciences, Iran]. Strides Dev Med Educ 2016; 12 (4): 626-643. [Persian]
5. Farmahini Farahani M, Ziaeiyan Alipour F. [Faculty members' teaching quality based on the Mycourse scale from the student's viewpoint]. Educ Strategy Med Sci 2012, 5 (3): 157-161. [Persian]
6. Rohi Ghazali A, Ishak I, Zakiah N, Rifina M, Zainal A, Asmah A, et al. Students' Perception on Lecture Delivery Effectiveness among the Faculty of Health Sciences Lecturers. Procedia-Social and Behavioral Sciences 2012; 60: 67–72.
7. NooriShadkam M, Jaafari A, Hadi Nodooshan H, Ghaneian M, FatahiBafghi A, Aghili H, et al. [Assessment of performance of the schools of Shahid Sadiughi University of Medical Sciences]. Jmed 2017; 11 (4): 363-370. [Persian]
8. Vahabi A, Rahmani S, Rostami S, Vahabi B, Hosseini M, Roshani D. [Factors affecting teacher evaluation scores: the students` viewpoints of Kurdistan University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education 2015; 15: 111-121. [Persian]
9. Hassanabadi M, Zare-Bidaki M, Rezaeian M. [Medical Students' Perceptions of the Educational Environment in Rafsanjan University of Medical Sciences in 2016]. JRUMS 2017; 16 (5): 465-478. [Persian]
10. Vakili A, Hajaghajani S, Rashidy-Pour A, Ghorbani R. [An investigation of factors influencing student evaluation of teacher performance: A comprehensive study in Semnan University of Medical Sciences]. Koomesh 2011; 12 (2): 93-103. [Persian]

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

11. Dehghani M, Nakhaee N. [Faculty evaluation by students: a review of criticisms]. Strides Dev Med Educ 2013; 9 (2): 102-109. [Persian]
12. Shakurnia A. [Faculty attitudes towards student ratings: do the student rating scores really matter?]. Iranian Journal of Medical Education 2011; 11 (2): 84-93. [Persian]
13. Amini M, Rahimi H, Gholamian Z. [The Study of Classroom Management Styles of Faculty Members in Kashan University of Medical Sciences, Iran]. Strides Dev Med Educ 2015; 12 (1): 38-48. [Persian]
14. Vakili M M, Nourian A A, Mousavi Nasab S N. [Characteristics of a Good Teacher from the Point of View of Student and Teaching Staff in Zanjan University of Medical Sciences– 2004]. J Med Edu Dev 2009; 1 (1): 17-28. [Persian]
15. Ghazi mir saeed J, Moradi joo M, Taheri A, yousefianzadeh O. [Identifying M.A and PhD Students' Point of View Regarding Effective Factors in Establishing Communication between Students and Faculty Members of School of Allied Health at Tehran University of Medical Sciences in 2012-2013 Academic Year]. J Med Edu Dev 2016; 9 (22): 95-102. [Persian]
16. Obeidi N. [Effective factors on the communication between students and faculty members in the viewpoint of paramedical students]. Educ Strategy Med Sci 2010; 3 (3): 133-136. [Persian]
17. Ramezani T, Dortaj Ravari E. [Barrasye vijegihaye yek modarese asarbakhsh va avamele amoozeshyemoaser bar karamadye vey az didgahe modaresin va daneshjooyane daneshkadehaye parastaryedaneshgahe oloom pezeshkye Kerman]. Strides in Development of Medical Education 2009; 6 (2): 139-48. [Persian]
18. Gashmard R, Moatamed N, Vahedparast H. [Faculty Members' and Students' Veiwpoints on Characteristics of a Good University Teacher in Boushehr University of Medical Sciences]. IranianJournal of Medical Education 2011; 11 (1): 48-57. [Persian]
19. Gandomkar R, Amini B. [Application of Various Student Assessment Methods by Educational Departments in Tehran University of Medical Sciences, Iran]. Strides Dev Med Educ 2015; 12 (1): 209-218. [Persian]
20. Ghorbani R, Haji Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. [Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer]. Journal of Semnan University of Medical Sciences 2009; 10 (2):77-84. [Persian]
21. Masoomi H, Kamali K, Mohamadi A. [Factors determining the efficiency of non-clinical teachers teach from the perspective of Zanjan University of Medical Sciences]. J Med Edu Dev 2015; 8 (18): 115-124. [Persian]
22. Mir H, Parsian H, Jahanian I, Shabestani-Monfared A, Shirkhani-Kelagari Z, Halalkhor S. [Evaluation of Student's Satisfaction with Team Teaching in Babol University of Medical Sciences, Iran, in 2011-2012]. Strides Dev Med Educ 2015; 12 (1): 90-97. [Persian]

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]

Assessing the Students' Viewpoint about teaching a course by several lecturer in Babol University of Medical Sciences

Tirgar A[1]*, Kazemi F [2], Babazadeh S[3], Aghalari Z[4], Gholinia-Ahangar H[5]

Received: 2017/09/11 Accepted: 2018/03/13

Abstract

Introduction: Multi-lecturer course is one of the common teaching methods in Medical Sciences. The implementation of this method has always proponents and opponents. The present study aimed to assess the view point of the students of Babol University of Medical Sciences about multi-lecturer courses.

Methods: This descriptive cross-sectional study was performed in 2013. The study population was the students of B.S. and M.S. of Babol University of Medical Sciences that experienced at least one multi-lecturer course. Sampling was done in simple method and among those who interested in participating in this research. The data were collected via a data collection form designed by the researchers, including 20 questions. The data were analyzed using descriptive statistic and analytical statistics such as independent t-test and one-way ANOVA through SPSS.

Results: Of one hundred and eighty students participated in the research, Sixty two percent were female and 65 percent were the students of B.S. Around eighty four percent of the students experienced a multi-lecture course in the current semester and 93.3 percent had experienced the course in the previous semesters. Approximately half of the students (51.1%) stated that multi-lecturer courses were undesirable. The following main reasons were mentioned: the lecturers did not follow the sequence of curriculum content, in addition, there were an excessive increase of the volumes of the materials and also repeated materials were presented by the lecturers. More than half of the students (58.9%) preferred not to select multi-lecturer courses if given the chance.

Conclusion: In accordance with the reluctance of most of the students to pass multi-lecturer courses, it is recommended not to use this method. Furthermore, on the condition that it is inevitable, the lecturers should follow the curriculum in order not to presenting repeated materials and avoid the unnecessary course content.

Key words: Medical, education, student

Corresponding author: Tirgar A, Social Determinants of Health Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran a.tirgar@mubabol.ac.ir
Kazemi F, Student's Research Committee, Faculty of Paramedicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran
Babazadeh S, Student's Research Committee, Faculty of Paramedicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran
Aghalari Z, MSc Student in Environmental Health Engineering, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran
Gholinia-Ahangar H, Health Research Institute, Faculty of Health, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.29252/rme.10.1.38]